

Kilövési engedély a vízlépcsőre?

dr. Rigó Mihály
okl. erdőmérnök
okl. építőmérnök

Amikor vízlépcsőt írok, a továbbiakban a bős-nagymarosi vízlépcsőrendszerre, különösen a nagymarosi keresztgátra gondolok.

Írásom lényegi alapja a Horányi Özséb professzor úr által szervezett kiváló három előadás, melyeket itt nézhet meg az érdeklődő:

<http://www.egyhazestarsadalom.hu/lehet-e-forum/2014-aprilis-14-a-viz-mint-a-mezogazdasagi-fejlodes-kulcseleme/>

<http://www.egyhazestarsadalom.hu/lehet-e-forum/2014-majus-19-a-viz-mint-a-kornyezetgazdalkodas-egyik-kiindulopontja/>

<http://www.egyhazestarsadalom.hu/lehet-e-forum/2014-junius-16-a-viz-mint-termeszeti-eroforras/>

A remek alapötlet:

„Az Egyház és Társadalom Lehet-e? Fóruma a tavaszi félév utolsó három alkalmát egyetlen kérdéskörnek szenteli: vizeinknek.” Ezen cél megvalósulása az előbbi három előadás.

Ami írásra készített, az az alábbi pár mondat, mely a harmadik előadáson hangzott el, 2014. IV. 16-án, Mayer István úr szájából, aki a volt Vízgazdálkodási Kutató Intézet (VITUKI) igazgatója volt, aki 1998-ban a Nemcsók János, a Horn kormány kormánybiztosa által vezette, a szlovákokkal tárgyaló magyar delegáció kormánybiztos helyettese volt, tehát közel a tűzhöz. Megállapítása az alábbi időpontra állva meghallgatható: 1:48:23:

„Úgy gondolom, hogy a társadalom, és mi magunk is, ahogy így vagyunk, rendkívüli módon befolyásolt, különböző erők hatása alatt állunk. Az jutott eszembe, amikor hallottam, hogy több hozzászóló is említette, hogy megjelentek azok a mozgalmak, mondjuk 25 évvel azelőtt, amelyek megroppantották mondjuk a vízgazdálkodást, vagy a vízügy presztízsét, vagy egyáltalán más felé billentették a mérleget, és van nekem egy történetem valamikor a '80-as évek közepéről.

A VITUKI-ban folyt a nagymarosi vízlépcső-rendszerrel kapcsolatos tervezés, és az akkori állami vezetők érezték azt, hogy nincs már elég pénz, és szerettek volna kilépni ebből a történetből, de hát nem lehetett az akkori környezetben, hiszen azért nem akárhánem a nevei voltak ott a szlovák-magyar szerződésnek az alján.

Egy Brezsnyev ellenjegyezte papírból nem lehet csak úgy kilépni, és akkor eljött hozzánk a VITUKI-ba az akkori miniszterelnök, Lázár György és Aczél György.

Ketten, hogy megkérdezzék ott tőlünk, hogy mi is ez az egész dolog, mert azt tudják, hogy ez valamilyen nagy létesítmény és, hogy ez rengetegbe kerül. Nem tudjuk kifizetni.

És ott, akkor hallottam először, hogy két olyan program van, amit valahogy megpróbálnak megtorpedózni. Az eocén programot meg a vízlépcső programot, és én akkor még fiatal mérnök voltam, de miután témafelelős voltam a nagymarosi

modellkísérleteknek, tehát az azzal kapcsolatos kutatás-fejlesztésnek, hát ott voltam én is az asztalnál, és akkor hallottam először azt Aczél György szájából, hogy:

ITT AZ IDEJE, HOGY TERET ENGEDJÜNK A ZÖLD, NEM EZT A SZÓT HASZNÁLTA (minden bizonnyal nem volt véletlen Mayer úr elszólása!-RM), **HANEM AZ ELLENZÉKI MOZGALMAKNAK, MERT EZT A NAGY BERUHÁZÁST MI MAGYAROK NEM FOGJUK TUDNI MEGCSINÁLNI** (kiemelte-RM).

Ez velem történt meg, tanúim vannak rá.

Ebből csak arra akarok kilyukadni, hogy mindnyájan befolyásoltak vagyunk, mindnyájan manipuláltak vagyunk.

Ez persze nem jelenti azt, hogy mindaz nem igaz, amit ezek a mozgalmak azután hirdettek, és amit ezektől a környezet- és természetvédő alakulatoktól mi magunk, mi mérnökök tanultunk. Ezek nagyon fontos dolgok, csak nehogy valaki azt higgye, hogy ez az egész történet úgy volt, hogy a társadalom elérkezett egy olyan pontra, amikor szükségessé vált, hogy bizonyos mozgalmak megerősödjenek. Az is manipulált dolog volt!”

Azaz: nem volt teljesen spontán a zöldek beindulása.

A fentebbi három előadás és az utánuk elhangzó hozzászólások alapján nekem – annak ellenére, hogy nem vízügyi mérnök vagyok – teljesen nyilvánvaló, és megállapítható az, hogy:

- a) A vízlépcső ügye két évtizeddel később sincs lezárva, elvarrva, elgombolva. Ez egy gennyes, fekélyes seb, mely időnként kifakad, mely elrákosodhat. Lényegében hasonlóan fogalmazott Horányi Özséb úr és Tardi János úr is V. 19-én.
- b) Bős-Nagymaros ügye ma is megkerülhetetlen! Ha másként nem, mint mintá, mindig előjön.
- c) A Bős-Nagymaros vízügyi rendszer döntési folyamata egy rossz modell! Ha ezt nem sikerül lezárni, akkor fennáll a veszélye a káros döntési folyamat megismétlődésnek! Már ma is túl sok a párhuzam az akkori Bős-Nagymaros és a jelenlegi paksi bővítési beruházás, vagy a kisebbek, mondjuk a Városliget között. Nem létezik az, hogy ez a társadalom csak rosszul tud dönteni. Főleg akkor, ha nem is a társadalom döntött, hanem a magukat erre felkentnek gondolók.
- d) Óriási és semmire sem vezető viták voltak a vízlépcső miatt, melyek nem vezettek sehová, pontosabban a mai áldatlan helyzetbe vezettek. Az eddigi viták szétbeszélték a lényegét! Az esetleges új vitákat tehát nem szabad a régi módon folytatni.
- e) Egyértelmű az, hogy a vízlépcsőt pártpolitikai üggyé tették! Egyértelmű az, hogy a vízlépcső elleni harc valójában az akkor fennálló rendszer elleni harc volt. Ügyes húzása volt az akkori ellenzéknek, hogy a vízlépcsőt a rendszer jelképévé tudta tenni. A politikai üggyé tétel egyik felismergető eszköze volt a zavarossá tétel is, mert a zavarosban tudták a legnagyobb halat kifogni.
- f) Nincs felelőse semminek! Meddig lehetünk még a következmények nélküli ország?
- g) A mérnöktársadalom egy szakkörét – a vízügyi mérnökséget - megalázták, egyetlen bűnösnek minősítették, szinte ellehetetlenítették, majdnem tönkretették, mely szerintem megengedhetetlen. Ezt egyetlen szakmával sem lehet megtenni, főleg nem a nagy múltú vízmérnökséggel. Ilyenkor mindig

egyből egy holland vízimérnökökre gondolok, pedig ha valakik, ők alaposan belenyúltak a természetbe. Hollandia ennek köszönheti a létét!

Ezek megoldására szeretném felkínálni az alábbi javaslatomat, mely 8 egymás utáni lépésből állna.

A három előadást követő hozzászólások közül is idézek, pontosabban a 2014. V. 19-i előadásból, azokra az előadó nevével, és a videofelvételen a megszólalás közelítő időpontjával. Lányi András úr (1:38) szerint az előadások után az álláspontok nem közeledtek egymáshoz. A folytatást reménytelennek látja. Szeretném remélni, hogy rosszul értettem kijelentését! Ettől függetlenül szeretnék egy lépéssort javasolni éppen azért, hogy a vita ne az eddigi mederben, ne az eddigi módon folyjék.

Az 1. lépés:

A kezdet.

Minden előtt ismertessük meg a magyar társadalommal Mayer István úr idézett mondatait, azt, hogy Aczél György javaslata alapján az akkori kormány a vízlépcsős beruházás ELLEN úgymond „teret engedett” a zöld, az ellenzéki mozgalmaknak azért, hogy a kormánynak legyen hivatkozási alapja kifarni a számára egyre megfizethetlenebb beruházásból!

Aki akkor élt, tudja: Aczél György – a Kádár-rendszer legfőbb kultúrpolitikus, az MSZMP Politikai Bizottság tagja - szava kikezdehetetlen volt!

Aczél György ezzel harcostársává tette a zöld mozgalmat, akik ez ellen nem tiltakoztak. Nem találtam elhatárolódásra utaló nyilatkozatot. A Mayer úr által említett egyik manipulációnk tehát: ellenfélnek bemutatni a harcostársat!

Aczél György ezzel a kijelentésével megadta Bős-Nagymaros kilövési engedélyét, ahogyan ma mondjuk hasonló esetben!

Más kérdés az, hogy ez kissé jobban sikerült, mint ő gondolta, mert, mint nem sokkal később kiderült, a vízlépcsővel együtt őket is kilőtték!

A társadalmat akkor is tájékoztatni kell erről a tényről, ha ezt a hibátlan, szentnek beállított zöld mozgalom lejárataának gondolják egyesek. Majd a társadalom eldönti, hogy mit gondol a zöld mozgalmak akkori sebességváltásából, kesztyűs kézzel kezeléséről, így hirtelen felerősödéséről.

A 2. lépés:

Le kell válni a politikáról!

Rá kell mutatni arra, hogy a zöld mozgalom inkább ellenzéki mozgalom volt! A zöldeknek álcázott ellenzékiek úgy harcoltak az MSZMP ellen, hogy a népnek ezt a kezdetén a vízlépcső elleni harcként adták be. Manipuláltak bennünket, ahogyan Mayer úr helyesen látta.

Meg kell mutatni azt, hogy ez az ügy szándékosan lett egy szakmai–politikai koktél, arányaiban egyre több politikával!

Minden magára adó szakember mindig igyekezik döntéseit szakmai és nem politikai alapon meghozni. Igyekszik csak szakmai és nem politikai érvekre támaszkodni.

Ha a zöldek magukat szakembernek tartották, miért folyamodtak politikai eszközökhöz?

Mint alább olvasni lehet: „a Dunában víz helyett politika folyik”! Meg kell tehát ezt a „Duna-vizet” tisztítani, de nem csak a mechanikai, a bakteriális, hanem a politikai szennyeződéstől is!

Ha kell fel kell venni egy politológust, aki áttekinti a folyamatot és leválasztja a döntési folyamat politikai részeit!

Ehhez minden rendelkezésre áll, hiszen minden nyilatkozat elérhető az elmúlt 25 év médiájában. Elő kell venni és NÉV SZERINT kigyűjteni azt, hogy mikor és ki tett politikai nyilatkozatot.

Nem lesz nehéz, hiszen pl. Vargha János úr, aki a Duna Kör alapítója, vezetője egyben az SZDSZ alapítója is volt! Amikor Vargha úr kilépett a Duna Körből, ezt éppen a mozgalom elpolitizálódásával indokolta. Másutt megjegyzi Vargha úr, hogy a zöldek egy része a „rendszerváltás” után nyíltan politikus lett a különféle pártokban.

Utána rá kellene mutatni, hogy ma már nincs forradalmi időszak, mint a '90-es évek elején volt, hiszen ma már nem kell rendszert váltani!

Ma már nincs szüksége a politikumnak a vízlépcsőre! Annyira hogy úgy tűnik, szeretnék elfelejteni és főleg elfelejtetni, kitörölni, kiradírozni az emlékezetből, mert nem tartozik politikai múltjuk dicső részéhez.

A zöld mozgalom fedte le az ellenzéki mozgalmat, a vízlépcső elleni harc fedte le az MSZMP elleni harcot!

Segíteni kellene a korabeli pártoknak, a korabeli „harcosoknak” abban, hogy presztízvesztés nélkül leváljanak, leválhassanak a vízlépcsőről.

Rá kell mutatni, hogy napjaink hasonló harcai már nem ezen a harcmezőn zajlanak, nem ezzel a harci eszközzel folynak, tehát engedjék el a vízlépcsőt, mint egykori csatateret és fegyvert! Ma már semmi pártpolitikai érdekük sem fűződik a vízlépcsőhöz!

Ha leválnának, leegyszerűsödne az élet!

A szakemberek könnyebben szólnak hozzá egy pártpolitikától mentes témához, mivel az már számukra nem egzisztenciális kérdés. A piros idézetek között erre szép példa a MTA szerepe.

Van remény, mert van olyan szakterület, amelybe a politika nem mer ennyire belemenni. Ilyen terület pl. a sebész orvosi. Mi lehet ennek az oka?

Mi lenne, ha a sebészeti klinika napi operációs programját, az elvégzendő műtéteket a politikusok döntenék el? Azt tehát, hogy kinek kell levágni a lábát, kinek kell a szívét, a tüdejét kicserélni?

Lehet, hogy vígan a tüdejét műtenék annak, akinek a lábát kellene levágni és fordítva! Ne feledjük: a politikusok pontosan annyit értenek a sebészethez, mint a vízlépcsőhöz! Miért nincs ott mégis a politika, és miért van a vízlépcsőnél?

Mert másnapra kiderülne, ha a politikus rosszul döntött, ha sorra halnának a betegek. A következmény egy héten belül mérhető lenne!

A vízlépcsőnél nem tudja bebizonyítani napjainkig senki, hogy az ottani amputációk mibe kerültek a megvezetett, manipulált társadalomnak.

A vízlépcsővel azonos idejű volt az eocén program, a széneróművekkel és az akkori Paks. A zöldek érdekes módon azokat nem támadták ekkora vehemenciával! Vajon miért? Elég volt az ellenzéknek ez az egyetlen téma is az MSZMP kikezdéséhez?

„A mai politikának az a baja (...), hogy leértékelődött, megrontotta a korrupció és a csúszópénz” - fogalmazott Ferenc pápa, hangsúlyozva, hogy nemzetközi jelenségről van szó. Úgy vélte, nehéz becsületesnek

maradni a politikában, egyes politikusok ugyan tisztán szeretnének cselekedni, de magával sodorja őket korunk erkölcsi romlása.”

http://hvg.hu/vilag/20140629_Ferenc_papa_a_politikat_megrontotta_a_kor

Úgy tűnik, hogy nem veszítünk a politikusokkal sokat!

Ilyen környezetben becsületről, bizalomról beszélni teljesen értelmetlen! (Fleischer Tamás úr felszólalása a 3. előadás után).

A leharcolt politikusok presztízsüket a tabuvá tétellel igyekeznek megvédeni. De a XXI. században élünk! Visszahozzák a dogmákat és a tabukat?

Tiszta (=politikamentes) vizet végre a pohárba!

A 3. lépés:

Ki, mit mondott szakmai dolgokról?

Miután a lehető legnagyobb mértékben leválasztásra, kiszűrésre került a vízlépcsőről a politika, elvileg már „csak” szakmai pro és kontra érvek maradhatnak meg a „Duna vizében”.

Hasonlóan az előbbihez, itt is név szerint kell kigyűjteni azt, hogy milyen szakmai vélemények hangoztak el a negyed század alatt. Ehhez ma még minden meg van! A lényeg az, hogy ne maradjon ki senki véleménye, függetlenül attól, hogy a vízlépcső mellett, vagy ellene szolt, azaz a kigyűjtés teljes körű legyen.

A 4. lépés:

Mi igaz ma az előbbiekből?

Ezután a MAI TUDÁS alapján pontról-pontra el kell dönteni a 3. pont szerinti kijelentések igazságtartalmát, de szigorúan szakmai alapon.

Szakma alatt mindent értek, amelyet ma a magyar egyetemeken tanítanak! Fel kell vállalni azt is, hogy lehetnek olyan kijelentések is, amelyeket még a mai tudásunk mellett sem tudunk eldönteni.

Mayer István úr (1:17) szerint a VITUKI belebukott a vízlépcsős folyamatba. Elhiszem. Egy magát vízügyi nagyhatalomnak tartó nemzet – szerintem – nem nélkülözhet egy vízügyi kutatóintézetet! Én a VITUKI-et erre alkalmasnak látom. Minél előbb fel kell éleszteni, hiszen mi a víznek nagyon kiszolgáltatott társadalom vagyunk. Életünk minden lényegi vonatkozása kapcsolódik a vízhez!

Jánosi András úr (1:19) a tudományos ethoszról beszélt. Én is azt hiszem, hogy az erkölcs fontosságát még a tudományban is kell hangoztatni. Beszélt a pangó vízről (1:26). Nyilván mindent meg kell tenni azért, hogy a vízbe eleve ne jusson szennyezés! Hiszen akkor abból nem tud leülepedni szennyeződés. A víz, a Duna-víz ne legyen azonos a szennyvízzel! A tiszta vízből pedig nem tud kiülepedni szenny.

Az 5. lépés:

Mi mennyibe került?

El kell készíteni a vízlépcső építés és leállítás pénzügyi mérlegét! A mai világ istene a pénz. A pénz nyelvét mindenki érti. Mennyit nyertünk és mennyit veszítettünk! Lehetőleg minél több költségtényezőt figyelembe véve! Minden döntésnek vannak anyagi következményei, miért a vízlépcsőnek ne lenne?

Bartus Gábor úr említette (0:27), hogy ma már a közgazdaságtudomány tudja tőkésíteni a természet adományait, az ökoszisztéma szolgáltatásokat is. A piros

idézetek közötti korábbi hasonló próbálkozás (söprő) miatt nagy óvatosságot tartok szükségesnek.

A 6. lépés:

Kik a felelősök?

Nevesíteni kell a felelősöket, megjelölve azt is, hogy miben! Marad továbbra is az elmaszatozás?

A most zajló foci vb-n a bírók folyamatosan döntenek. Döntenek 11-esről, szabadrúgásról, a gólokról. Majd ezt követően a néző rögtön, lassítva, több nézőpontból mutatva, speciális számítógépes technológiát használva látja azt, hogy mit nem látott a bíró, mi is történt valójában. Ezek után a néző többet tud, mint a döntéshozó bíró!

A bíró tehát hátrányos helyzetben kénytelen dönteni. Mégis a bírókat ez alapján azonnal minősítik, melynek számukra egzisztenciális következménye van!

Ha a sportban van felelőse a döntésnek, legyen végre a vízlépcsőnél is. Nagyon fontos lenne elérni, hogy egyre kevesebben beszéljenek bele a levegőbe. Gondolja meg mindenki, hogy miként foglal állást. Legyenek a hozzászólások megalapozottabbak.

A 7. lépés:

Mik legyenek a Duna funkciói?

Meg kell határozni, hogy a mai Duna hány funkciós legyen! Fontos azok körét jól meghatározni, akik erről véleményt mondanak, mondhatnak.

Kell-e belőle inni, rajta hajózni, segítségével energiát nyerni, vizét aszályosodó magyar területekre eljuttatni, a környezetét rekreációra használni, a flóráját és faunáját miként legkevésbé zavarni, és minden, ami még a társadalomnak, a szakembereknek eszébe jut.

Számomra szimpatikus Bartus Gábor úr hasonlata (1:46). E szerint először ne azt mondjuk meg, hogy miként készüljön a cipő, ne menjünk bele a cipőipar gondjaiba! Csak azt döntsük el, hogy milyen, mire legyen alkalmas a cipő.

A 8. lépés:

Mi a teendő?

Az előbbieken alapján folytatni a munkát.

Szeretném, ha látszana, hogy egyik irányban sem köteleztem el magam. Fogadjuk el azt, ami így kijön!

Talán látható, hogy véletlenül sem javasolom az eddigi módon folytatni a vitát! Különbösen garantált egy újabb, az előző negyed századhoz hasonló, újabb mocskos negyed század.

Nyilvánvaló, hogy a szlovákokkal meg kell egyezni valahogyan. Azonban szerintem is meg van a hazai szakemberekben mindaz a tudás, amely a vitás kérdések eldöntéséhez kell! Nem kell hasra esnünk a külföld előtt. Rendkívül jól szemlélteti ezt Tardi János úr hozzászólása (0:37). A hollandok az egész világ legnagyobb környezetvédelmi szakértői, akik a világ számos helyére dolgoznak, külföldön osztják az észet. Mégsem tudnak arra válaszolni, hogy Hollandiában hol van a természet, pontosabban: Hollandiából hová lett a természet.

Tardi úr (0:47)-kor beszélt a „wise use”-ról. Megnéztem a szótárban a wise jelentését és ezt találtam: bölcs, okos, megfontolt, helyes ítéletű, óvatos, számító, belátó.

Tehát: bölcs használat, bölcs tájhasználat. Rém tudományos és főleg valami nagyon újnak hangzó!

Mi ezt egyszerűen úgy szoktuk mondani, hogy józan paraszti ésszel! Ezért sem kell külföldre menni! Tájhasználat a józan paraszti ésszel és a mai tudás szerint!

Szalma Botond úr (1:11) a párbeszédet, főleg a tisztességes párbeszédet hiányolta. A 25 év alatt úgy tűnik, ez teljesen kimaradt. Erre a piros és a kék színű idézetek között vannak elrettentő példák még a magukat toleránsnak nevezők között is. Ehhez együttműködni szándékozó emberek kellenének.

Szerintem a három előadás megtekintése után javaslataim egyértelműek, de akinek esetleg nem, azok számára javaslatomat szeretném még az alábbiakkal indokolni, alátámasztani.

Minden előtt néhány megszólalás a vízlépcső ügyében mértékadó emberek részéről, a frontvonal mindkét oldaláról!

<https://www.youtube.com/watch?v=e0DLwzeLhuA>
<https://www.youtube.com/watch?v=ywatmmbFuLI>
<https://www.youtube.com/watch?v=yTwYTXBMJO8>
http://nava.hu/adatlap/?id=03805_1989
<https://www.youtube.com/watch?v=aT9-WIRmffM>
<http://nava.hu/adatlap/?id=836784>

Nagymarosi vízlépcső látványterve Visegrád felől (Fotó: Vit / bme.hu)

<http://www.realzoldek.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=3187>

Három újságírói vélemény:

http://nol.hu/belfold/20121027-bos_20_a_papirtigris_kovetkezmenyei-1342239

<http://www.magyarhirlap.hu/atomot-nem-villanyt-igen>

http://www.es.hu/kard_aladar;a_paradigmavaltas_sajnos_megtortent;2011-10-26.html

Végül kicsit hosszabban, de ismét a barikád két oldaláról. Egy kevés idézet a valószínűen több teherautónyi anyagból.

Moldova György: *Ég a Duna*, Bp. 2000 és

http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/MOLDOVA/moldova00072_kv.html

Elkötelezettsége egyértelmű.

„... ha vannak tabuk Magyarországon, akkor a Vízlépcső ügyét az első helyek egyikére kell sorolni.”

„tabu: tárgy, élőlény vagy fogalom megemlítésére vagy érintésére vonatkozó tilalom; sérthetlenség, szentség”

<http://idegen-szavak.hu/tabu>

„Még alig négy-öt év telt el azóta, hogy ötvenezres tüntető tömeg hömpölygött végig Budapest utcáin, „Vízlépcsőt, vagy demokráciát!” feliratú táblákat emeltek a magasba. Egy egész, politizálásra önmagát felkenő értelmiség vonult ki: genetikusok, irodalomtörténészek, filozófusok és színészek, élükön ott ballagott a mozgalom atyja, a komoly szakállú Vargha János. Mögéjük felsorakozott – egy tüntetésre való felhívás aláíróit idézve – a Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság Környezetvédelmi Csoportja, a Duna Alapítvány, a Duna Kör, az Esztergomi Kulturális Egyesület, a Fényes Szellők Baráti Kör Kulturökológiai Munkaközösség, a KOKO Eszperantisták Nemzetközi Természetvédelmi Társaság, a Magyar Írók Szövetsége Örley István Baráti Köre, a Szentendrei Petőfi Kulturális és Hagyományőrző Egyesület, a 4-4-0 Békecsoport, a Nagymarosi Bizottság tagcsoportjai, a Rakpart Klub, a Szegényeket Támogató Alap, a Szabad Kezdeményezések Hálózata, a Független Jogvédő Szolgálat, a Ráday Klub, a Magyar Demokrata Fórum, a FIDESZ, a Klubtanács. Csatlakoztak hozzájuk a Magyar Szocialista Munkáspárt reformköreinek önmagukat átmenteni kívánó tagjai, az irredenták, a botrányok mindenkor kedvelői, az örökös leszámolásra készülők és még ki tudja, milyen erők. Teljes hangerővel támogatta őket a televízió, a rádió és az írott sajtó, reggeltől estig sulykolta a tömegbe a „Dunaszauroszt”-ellenes fogalmakat. A Vízlépcső helyszínét jelölő „holdbéli táj” a Himnusz szavaival egyenértékű szent szöveg szintjére emelkedett, borzongató varázsigévé vált a „csúcsrajáratás”, melyet az újságolvasó, televíziónéző soha nem látott, ezért szabadon engedte a fantáziáját, és egy négy-öt méteres magassággal lezúduló, maga előtt minden élő és élettelen letaroló hullámfal formájában képzelte el. A „kiszáradásra ítélt Szigetköz” sorsa azokat is megrázta, akik a térképen nehezen vagy egyáltalán nem tudták volna megmutatni, hogy merre fekszik ez a régió.

Mivel a magyar közvélemény kedveli az egyöntetűséget, nem tűrte el a kialakított felfogásával ellentétes hangokat. Mindenki, akinek köze volt a Vízlépcsőhöz, vagy akár tárgyilagos elemzéseket igényelt, sztálinistának, sőt, hazaárulónak deklaráltatott. „Kivégzendők listái” jelentek meg nemcsak a szélsőséges újságokban, de a legrangosabb közigazgatási szervek tényfeltáró szándékú dokumentumaiban is.

A Vízlépcső elleni harc árnyékában egyértelmű és alig leplezett politikai célok lapultak meg. Ezt a kettősséget több képből is megfogalmazták. Sokan azt a szimbólumot kedvelték, hogy a Bős-Nagymarosi Vízlépcső volt a rés a szocialistának nevezett rendszer falában, ahová az ellenzék beilleszthette a maga régen készenlétben tartogatott feszítővasát. Mások úgy vélik, hogy a Vízlépcső volt az önmagát túlélő „ancien régime” Bastille-a. Feltűnt az a nézet is, hogy az egész akciót a magyar ellenzék „trójai falovának” tekinthetjük. Az adott időszakban a többpártrendszert vagy a szovjet csapatok távozását követelni lényegesen több kockázattal járt volna, mint környezetvédelmi célkitűzésekkel előállni.”

„Nem szabad elfelejteni, hogy a századnak nemcsak az egyik legnagyobb, de okvetlenül a legbonyolultabb magyar botrányáról van szó.”

„Undorral töltött el, hogy a Dunában már jó ideje (és napjainkban is) politika folyik víz helyett.”

„Lehetséges, hogy a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer már a gondolatában is elhibázott vállalkozás volt, annyi viszont bizonyosan elmondható, hogy a mostanra kialakult helyzetben a terv összes hátránya nyomasztja az országot, anélkül, hogy valamit is élveznénk az előnyeiből – és ezért sokan felelősek..”

„A magyar államhatalom számos korábbi birtokosa is kísérletet tett az állandó víziút fenntartására IV. Bélától Mária Terézián át Horthy Miklósig.”

„Vásárhelyi (Pál-RM) személyes sorsa már előrevetítette a későbbi konfliktusok árnyékát: gyötrő viaskodásokra kényszerülve a halálát is úgy lelte, hogy egy vitában, melyet a szabályozás ellenzőivel folytatott, szívinfarktust kapott.”

„1917-ben a budapesti Duna-konferencián megalakult a Duna-Rajna-Majna Szövetség. Ez a társaság a Duna hasznosítását tűzte ki céljául, de felvetette az egyesített csatorna elképzelését is, 25 deciméter merülésű hajókat figyelembe véve.”

„A trianoni döntésekhez visszatérve: ezek nem csak területi veszteségeket okoztak Magyarországnak, hanem energiahiányba is sodorták.”

„1942-ben a fiatal mérnököt, Mosonyi Emilt nevezték ki az Országos Vízérőügyi Hivatal vezető posztjára. Mosonyi ebben a minőségben egy amerikai típusú folyami vízerőművet tervezett Visegrádnál; aztán a háború ezt a vállalkozást is elsodorta.”

„Mosonyi a Dunán három olyan helyet talált, ahol erőművet lehet létesíteni: Nagymaros, Paks és Fajsz térségét.”

„1952-ben a magyar minisztertanács határozatot hozott a visegrád-nagymarosi dunai vízerőmű létesítéséről, és ez a második ötéves terv egyik központi beruházásává emelkedett. 110–120 megawatt energiát szolgáltatott volna, megnövelte volna a hajózó szélességet, a vízmélységet, fokozta volna a folyó áteresztő képességét – ezek a

változások elsősorban Gönyü környékén mutatkoztak volna meg. Mód nyílt volna kilencvenezer hektár termőföld öntözésére is, külön duzzasztás nélkül.”

„A tervezés során harmincnégy fő- és számos alváltozat készült.”

„1963-ban már beérni látszottak a tárgyalások (t.i. Csehszlovákiával–RM) gyümölcssei. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság „vizsgálatai alapján megállapítja, hogy a tervezett vízierőmű-rendszer koncepciója, telepítése és általános elrendezése helyes”.”

„Az Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület összefoglaló értékelésében túllép ezen az aspektuson: „Ha a villamosenergia termelés egyedüli szempontjából vizsgáljuk, úgy nem gazdaságos a Dunán erőművet építeni. Ha azonban úgy tesszük fel a kérdést, hogy amennyiben duna-szabályozási, hajózási és egyéb okokból kénytelenek vagyunk egy duzzasztóművet építeni, akkor abba érdemes-e beleépíteni egy vízierőművet? – a válasz egyértelmű igen”.”

„Azokban az években ritkán találhattunk tiszta, önmagukat pontosan kifejező számokat, szinte minden tényezőt különböző támogatással segítettek, vagy elvonással terheltek. Egy seprű árának kialakításánál más dollárszorozót alkalmaztak a cirokra, a nyélre és magára a seprűre vonatkozólag. Ugyanilyen differenciák mutatkoztak az átlagos használatra, például a munkabérré kifizetett forint és a beruházási forint között. Ez utóbbi mögött mindig valóságos gazdasági fedezet kellett álljon (például elégséges téglát lehessen venni rajta), mert ha túllépte volna a valódi piaci lehetőséget, belföldi áruhiány lépett volna fel, vagy felrúgta volna az importmérleget.

Az ágazatok figyelték egymást, nehogy a másik többet vigyen el ezekből az értékes forrásokból. A viszonylag legjobban ellátott energiaszektor sem engedte csorbítani a maga lehetőségeit, ez a szándék a bős-nagymarosi beruházás esetében is megmutatkozott.”

1977. Budapest, szerződés

„a Magyar Népköztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság között a Gabčíkovo-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer megvalósításáról és üzemeltetéséről”

„A szerződést csehszlovák részről Lubomir Strougal, Magyarország képviselőjében pedig Lázár György írta alá ...”

„A magyar pártvezetésben sem alakult ki egységes vélemény. Több csoportosulás is ellenezte a szerződést, fellépett ellene az úgynevezett reformvonal, élén olyan pénzügyi vezető szakemberekkel, mint László Andor és Tímár Mátyás. Ők eleve túlméretezettnek találták azt a szerepet, melyet a magyar állam magára vállal a gazdaságban, kifogásoltak minden nagy beruházást – pénznyelő automatáknak tartották őket, melyek sokba kerülnek és nem hoznak hasznot.

Az ellenzők másik vonalát az úgynevezett „szenes lobby” alkotta. Ez a csoport komoly politikai súllyal rendelkezett, senki sem felejtette el az újjáépítést szolgáló „széncsatát” és azt, hogy a felszabadulás utáni első választásokon a Magyar Kommunista Párt éppen

a bányavidékeken szerezte a legtöbb szavazatot. A bányászat képviselői, mindenekelőtt Havasi Ferenc, akkor is komoly vezető pozíciókat foglaltak el. Az érdekcsoport megpróbált biztató távlatokat felrajzolni, de kiderült, hogy nem rendelkezünk jó minőségű és olcsón kitermelhető szénnel. Egy vízlépcső felépítése gyengítette volna az ő helyzetüket. Az olajenergiának is megvoltak a maga hívei.

Korábban nyakra-főre dízelesítettek Magyarországon, építették az olajtüzelésű erőműveket. (Ebbe a csapdába egyébként az egész világ beleesett.)”

„- Kádár János mit szolt a vízlépcső tervéhez?

– Ő semleges maradt. Azt mondta nekem: döntsék el ezt az ügyet felelősen azok, akik értenek hozzá, aztán pedig hagyják abba a sóhajtozást – válaszolta Lázár a kérdésemre.”

„Mielőtt végegesen kialakította volna. álláspontját, Lázár a Magyar Tudományos Akadémia vezetőihez fordult: okozhat-e a vízlépcső jóvátehetetlen károsodásokat. Többek között Szentágothai professzor is azt válaszolta, hogy ilyen veszélyre egyelőre semmi sem utal, bár távlatilag nem zárható ki. A miniszterelnök ezt homályosnak találta és úgy ítélte meg, hogy a megjósolt fenyegetés belül esik az elvállalható kockázat határain, és azonosította magát azzal a felfogással, hogy majd üzemeltetés közben lehet megismerni azokat a hiányosságokat, melyek pótlólagos intézkedéseket kívánnak. Mintegy összefoglalásul: Lázár ma is magára vállalta az 1977-es államközi szerződést aláíró miniszterelnökként ráháruló felelősséget.”

„A magyar és a csehszlovák fél által aláírt szerződés szerint 1978-ban meg kellett kezdeni az építést előkészítő munkálatokat, 1989-re üzembe kellett helyezni a bősi vízerőtelepet, 1990-ben pedig a nagymarosi megfelelőjét. A teljes befejezés időpontjául 1991-et jelölték meg.”

„A számunkra kedvezőtlenül alakuló világgazdasági folyamatok tovább romlottak, az ország válságba süllyedt, az 1978-as év rekordszámba menő költségvetési mérleghiányt hozott. A vezetés kétségbeesetten kereste a kifelé vezető utat. A Központi Bizottság már 1978 decemberében egy határozatban nyilvánította ki abbéli szándékát, hogy minél erőteljesebben nyissunk a nyugati piacok felé. Ha szükséges, egyre energikusabban lépünk fel nemzeti érdekeink védelmében a szocialista országok alkotta KGST keretében is.”

„A belső rendteremtés során megkezdődött a nagy állami beruházások felülvizsgálata. Nyilvánvalóvá vált, hogy az ország erejét messzemenően meghaladó feladatokra vállalkozott: egy időben épült a paksi atomerőmű, a Tiszai Vegyi Kombinát, a Borsodi Vegyi Kombinát, bizonyos tekintetben a dunai vízlépcső, folyt a szénbányászat eocén programja.”

„A vezetés gyökeresen vissza akarta szorítani a túlméretezett beruházási hullámot, ez különös súllyal érintette az energiatermelést. A népgazdaság általános visszaesésének

megfelelően csökkentek a villamosenergia-igények is, le kellett lassítani az iparág fejlesztési ütemét.”

„Az intézkedések során a kormány felülvizsgálta a Bős-Nagymarosi Vízlépcső terveit is. Elvetve korábbi meggyőződését a létesítmény előnyös voltáról mindent megpróbált, hogy az építkezések érdemi kezdetét minél távolabbi időpontra tolja el, illetve, ha lehetséges, végképp kihátráljon szerződéses kötelezettségei alól. Azt a taktikát kívánta követni, hogy a legszükségesebb, évi 100–150 millió forintos állagmegóvásokon kívül semmiféle számottevő munkára ne kerüljön sor.”

„Folyamatosan kerestük az ürügyeket a retirálásra, mint ahogy az akkori miniszterelnök-helyettes fogalmazott: kinnal-keservvel, hazug érvekkel. Nem találtunk a nemzetközi fórumok előtt is megvédhető argumentumokat, melyekkel elkerülhettük volna a nyilvánvaló szerződésszegést. 1981-ben a kormány képviselőjében Borbándi Gyula a Magyar Tudományos Akadémiától kért segítséget, hogy megerősíthessék a magyar tárgyalási pozíciót: felmerültek-e a szerződés aláírása óta olyan, a helyzetet alapvetően módosító új ismeretek vagy jelenségek, melyekre hivatkozni lehetne egy esetleges felbontásnál. A tudományos testület továbbra sem tudott ilyenről szolgálni, csak egy biológus említette meg, hogy a Duna-vízben valószínűleg megnövekszik majd a kéalgák száma.

„Azzal is megpróbálkozunk, hogy a szerződésbeli partner államszövetség egyik alkotóját, Csehországot az ügyünk mellé állítsuk és kijátsszuk Szlovákia ellen. Ebbe a manipulációba magyar részről sokan beszálltak, a legmagasabb rangú állami vezetőktől egészen le a különféle tárgyalásokon közreműködő mérnökökig. Itt is kudarcot vallottunk: a csehek látszólag szolidárisnak mutatkoztak velünk, de mikor nyíltan színt kellett vallaniuk, természetesen nem vállalták, hogy szembeszálljanak szlovák szövetségeseinkkel.”

„Két évig folytatódtak ezek a tárgyalások, egyre gorombább hangnemben.”

„Kitartó alkudozásokkal 1983 októberében sikerült elérnünk az eredeti terv részleges módosítását. A jegyzőkönyv megállapítja, hogy „a Szerződő Felek a közös beruházási munkákat úgy szervezik meg, hogy az energiatermelő berendezések 1990–1994 között lépjenek üzembe”. Ezzel mintegy négy évet nyertünk gazdasági bajaink rendezésére.”

„A KGST folyamatos visszaesése miatt a vízlépcsőrendszer magyar beruházói mind kevésbé számíthattak a szocialista tábor segítségére. A szovjet partner minden tárgyaláson visszább vonult egy-egy lépéssel, előbb a kilátásba helyezett hiteleket mondta le, majd az építőgépek szállítására tett ígéretét vonta vissza.”

„Új kapcsolatok után kellett nézzünk; legkézenfekvőbb társnak a szomszédos Ausztria látszott. A nagymarosi vízlépcsőről folytatott magyar-osztrák tárgyalásokon 1982-ben születtek meg az első, bizalmas jellegű iratok. A folyamatos változásokon átmenő politikai vezetésben akkorra alakult ki a megfelelő döntéshozatalra képes szakmai

hátter. Hosszú ingadozás után az illetékesek elfogadták, hogy Nagymaros létrehozása elkerülhetetlenül szükséges, mert az ilyen kapcsolódás a Rajna-Majna-Duna útvonalhoz része a kívánatos nyitásnak Európa felé.”

„Bármilyen indokok mozgatták is az osztrák felet, kétségtelenül fontosnak tartotta a szerződés megkötését. 1986-ban már olyan kedvezményeket kínált, melyekre a korábbi ajánlatban utalás sem történt. Hitelben vállalta el a nagymarosi vízlépcső felépítését, melyet később árammal kellett volna megtéríteni. A munkálatok harminc százalékát magyarok végezték volna el, munkadíjakat, a felhasznált anyagok és szerkezetek értékét és egyéb járandóságait kemény valutában elszámolva. A körültekintően elvégzett számítások szerint már 1989-ben aktívumot mutatott volna a magyar mérleg, majd egy átmeneti visszaesés után a szerződés 2015-re tervezett lejártakor 313 millió dollár magyar haszon mutatkozott volna.”

„– Mennyire kifizetődően termel az erőmű? (Válaszol egy osztrák mérnök-RM)

– Ezt csak összetetten lehet kifejezni, mert egy vízerőmű legalább három nemzedékre kihat. Az első beruház, a második túléli a bajokat, a harmadik és minden további élvezi a profitot. A Donaukraft is a régi erőművek által termelt haszonból tudta megépíteni az újakat.”

„Nem lehet megtagadnunk azt az alapelvet, hogy ha egy olyan nagy folyót, mint a Duna, valahol elkezdünk lépcsőzni, akkor ezt a rendszert egészen a tengerig ki kell építenünk, különben jelentős károk és veszteségek következnek be. Ha ma nem vagyunk rá hajlandók, akkor holnap még sürgősebben és drágábban kell megoldanunk.”

„A Duna németországi és ausztriai szakaszain megépített vízlépcsők felborították az évmilliók alatt kialakult dinamikus egyensúlyt – írja egy szakértő –, megfogják a hordalékot és az utolsó vízlépcső alatt a folyó ereje továbbra is érvényesül, de mivel nincs mit görgetni, elkezd mélyíteni a medret. A mélyülés automatikusan csökkenti a folyam parthoz viszonyított átlagos vízszintjét és ezzel együtt környezetének talajvízszintjét. Ez történt a Szigetköz esetében is, ahol a Duna vízszintje az utolsó évtizedben 1-1,4 méterrel süllyedt. Anélkül, hogy egyetlen kapavágás történt volna a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszeren, a Szigetköz ökológiai egyensúlya megingott.”

„A hatalom gazdasági megingása után már csak idő kérdésének számított, hogy a politikai ellenzék mikor lendül akcióba. Az továbbra sem merülhetett fel, hogy az egypártrendszert vagy a szovjet csapatok magyarországi tartózkodását kifogásolják, de a világszerte megerősödő környezetvédelmi törekvések jegyében felléphettek a vízlépcsőrendszer gondolata ellen.”

„Varsa Endre, a vízügyes bátyjának tekintett VITUKI tudományos munkatársa bejelentette, hogy ha nem kerül sor megfelelő védekező intézkedésekre, akkor a

nagymarosi duzzasztás és a bányászkodás együttes hatására a Duna-víz mélyen behatol a karsztba és elszennyezi annak jó minőségű vizét, a jövő egyik ivóvízbázisát. Egyes feltételezések szerint Varsát egy rejtett kegyes szándék vezérelte, a figyelemfelkeltéssel csak azt szerette volna elérni, hogy minél több pénz jusson egy figyelőrendszer kiépítésére. (Ami az adott ügy további sorsát illeti: dr. Lorberer Árpád 1987-ben kapott megbízást a jelenség kivizsgálására. Munkáját Németh Miklós kormánya leállította, Antall József kabinetje szüneteltette, öt év is beletellett, amíg folytathatta és csak 1997-ben, a hágai döntés után hozhatta nyilvánosságra kutatásainak eredményét. Dr. Lorberer megállapította, hogy nincs szó a Duna-víz frontszerű benyomulásáról, de tény, hogy a folyó vize Esztergom és Dunaalmás térségében átszivárog a főkarsztvíztárolóba. A kutató a legfőbb kiváltó okként a bányák mértéktelen vízkivételét jelölte meg.)”

„Mindenkinél élesebben hallatták hangjukat azok a rétegek, melyeket a vízerőmű építése közvetlen anyagi érdekükben sértett meg. A tervek megalapozásához mintegy ötven nagyobb szabású tanulmány készült, kidolgozásukba elsősorban a vízügyi tervezőket és a területileg érintett kutatóintézeteket vonták be. Akik kívül maradtak, személyes és szakmai megalázásként élték meg a mellőztetésüket, azt, hogy nem jutott nekik a jól fizetett megbízásokból.”

„Varghában nem a felmerült szakmai vitapontok váltották ki az első megütközést, hanem az a felismerés, hogy az ügy körül tucatszámra található megsértett és félreállított emberek elhallgattatott véleményekkel, fiókban maradt publikációkkal. Úgy érezte, hogy „egy politikai üggyé kikiáltott úthenger őrlí maga alá a véleményeket”. (Ez a fejtegetés és a többszörös képzavarban szenvedő idézet egyébként Fleischner Tamás tanulmányából, a *Cápaország a Dunán*-ból származik.)”

„Leginkább egy szektára emlékeztettek – jellemezte őket későbbi tárgyalópartnerük, Rakonczay Zoltán, a magyar természetvédelem egyik legnagyobb élő alakja –, nem lehetett tudni, hogy kik és milyen alapon választották meg őket képviselőiknek, de mintha birtokában volnának minden órákulumnak, a vitákban nem tűrtek semmiféle ellentmondást. Ha valamilyen állításukra azt próbáltam mondani, hogy: „igen, de.....”, már sértődötten ki is vonultak. Soha nem alkottak jelentőset, nem kutattak semmiféle témát, nem terveztek és nem tanítottak, mindig csak tiltakoztak, márpedig a folyamatos negatív cselekvések soha nem hozhatnak pozitív eredményeket. Szakmailag csak néhány felületes ismeretet szedtek fel; olyanok voltak, mint akik könyvből tanultak meg biciklizni.

Rakonczay állításainak látszólag ellentmond az a tény, hogy a nyilvánosság előtt folytatott vitában a rohamozó zöldek képviselői általában sikerrel szerepeltek. Ez a helyzet azonban mindjárt más képet mutat, ha figyelembe vesszük, hogy Kovács Antal, az Országos Vízügyi Hivatal vezetője valóságos intézményi önkiherélést hajtott végre, mikor minden szakemberének megtiltotta, hogy nyilatkozzanak a vízlépcsőrendszer ügyében.”

„A vízügyes szakma vált a támadások fő célpontjává. El kellett tűrniük, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Szentágothai János nyilvánosan kijelentse:

– Én már 1979-ben rádöbbsentem, hogy mennyire műveletlen az egész vizes társaság!”

„A Duna Kör nem ezen az előadáson jött létre, hanem valamivel később – emlékezik vissza az alapító atyák egyike. – A „Rakpart Klub”-beli estén a „Nyitottság a Dunáért”-mozgalom bontakozott ki. Korábban is, később is találunk más elnevezésű, de azonos ideológiájú csoportokat: „Bizottság a Dunáért”, „Kékek”, a „Duna Barátai” és így tovább. Az egyes alakulatok között nem mutatkozott éles választóvonal.

A mozgalmak tevékenysége elsősorban kiáltványok megszövegezéséből és terjesztéséből állott. 1984 első felében egy felhívást intéztek az Országgyűléshez és a kormányhoz, melyben követelték a vízlépcsőépítés leállítását és új tervek kidolgozását. Akciójukhoz tízezernyi aláíró csatlakozott, köztük a vízügyekben oly döntő fontosságú és illetékességű intézmények, minit a Budapesti Városszépítő Egyesület vagy az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészeti Karának KISZ Bizottsága.”

„Másképp erős a gyanúnk, hogy a kormány szándékosan „engedte el a láncukról” a rohamozó zöldeket. Változatlanul szeretett volna kihátrálni a vízlépcső felépítésének kényszere alól és a környezetvédő mozgólódásokat érvként tudta felhasználni a csehszlovák féllal folytatott tárgyalásain, mint az országos tiltakozás spontán jelét.”

„A hatalom később is gyakran folyamodott hasonló taktikai trükkökhöz. Dr. V. Nagy Imre és dr. Vágás István a már említett tanulmányában a következőket írja a szerződés felmondását megalapozni kívánó „ökológiai szükségállapot” jelszó eredetéről: „Meg nem erősített értesülések szerint a jelszó igényét az akkori miniszterelnök-helyettes, az ipari lobby egyik vezető tagja vetette fel először a Magyar Tudományos Akadémia elnökének (még 1984-ben) azzal a céllal, hogy találjanak valamilyen jól hangzó környezetvédelmi lózungot a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer ellen. Tehát nem tudományos érvekre, hanem az alapvető emberi érzelmekre ható, a veszélyérzetet felkeltő szimbólumra volt szükség és az értelmes meggyőzést a nacionalista propaganda jól helyettesítette.”

Ilyen furcsa módon estek egybe a hatalom szándékai saját ellenzékének törekvéseivel. A Sors méltányos igazságszolgáltatásának kell tekintenünk, hogy ez az alantas taktikázás a kívánttal ellentétes eredményt hozott: a szabadjára engedett rohamozó zöld mozgalom kulcsszerepet játszott a magát szocialistának nevező rendszer lebontásában.”

„1985. október 9-én egy nemzetközi környezetvédelmi bizottság egy amerikai és egy kanadai kutatónak, az indiai Lokayan csoportnak és a magyar Duna Körnek ítélte oda a „Right Livelihood Award” elnevezésű díjat, melyet annak idején Jakob von Uexkult báró alapított. A rohamozó zöldek ma is szívesen emlegetik ezt a kitüntetést „alternatív Nobel-díj”-ként.”

„Az ilyen dicsekvés egyébként is kétélű fegyvernek számít, hiszen a szlovákok is felhozhatnák, hogy az ő vízlépcső beruházásuk 1992-ben Madridban Európa-díjat nyert.”

„Vargha János és néhány vezető társa később tagja lett az ellenzéki mozgalomban meghatározó szerepet játszó Szabad Demokraták Szövetségének, ...”!

„Nehezen tagadható – írja az elemző –, hogy a Vízerőmű elleni kampányt irányító Duna Kör totális elkötelezettséget követelt híveitől, az ellenvéleményt megkockáztatókat gonosz ellenségként kezelte, a Duna ügyét egyfajta valláspótlékként erőltette rá a rendszerváltozástól elbizonytalanodott értelmiségre. Többé nem úgy működött, mint egy civil szervezet a demokráciában, sokkal inkább olyanformán, mint a legfőbb igazságért küzdő titkos társaság egy rettegett diktatúrában.”

„Abban viszont a Duna Kör vezetői azonos képet mutattak a többi ellenzéki szervezettel, hogy ők is valósággal hazajártak Bécsbe – ami akkoriban még nem számított olyan természetes jelenségnek, mint napjainkban: egy átlagos magyar állampolgár egy évben csak egyszer mehetett Nyugatra. Nem tisztünk azonban kinyomozni, hogy a rohamozó zöldek kinek a támogatásával juthattak útlevelhez.

Mivel a *Szabad Európának* nyilatkozni még mindig kockázattal járt volna, ezért egy *Bibópressz Sajtóügynöks* elnevezésű fedőszerv iktatódott közbe, a rádióállomás közleményeiben ennek az anyagaira hivatkozhatott forrásként. A „Holnap hullámhosszán”-ban és a többi műsorban mind gyakrabban szerepeltek magyarországi zöld hírek anélkül, hogy a nyilatkozókat otthon retorzió érte volna.”

„...el kell gondolkoznunk azon a jelenségen, hogy a honi rohamozó zöldjeink kizárólag a felépítendő vízerőművek terveire irányították a csapásaikat. Kevés olyan nagy tüntetésükről tudunk – én magam egyről sem –, mely a paksi atomerőmű vagy a visontai külszíni lignitbányászkodás ellen szerveződött volna, jóllehet ennek az utóbbinak a tájképi látványa elborzasztóbb, mint amilyen a nagymarosi vízlépcsőé lett volna. Ez az energiahordozók fajtája szerinti szelektálás nem számít általános meghatározó vonásnak a mozgalomban, hiszen Észak-Rajna–Vesztfáliában a zöldek kitartóan demonstráltak az ottani külszíni fejtések ellen.”

„A felhívást harmincan írták alá. Érdekes képet kapunk, ha a szakmai összetételüket elemezzük. A Duna Kör hét vezetője szerepel köztük, továbbá hét író és költő, hat történész, egy-egy dramaturg, könyvtáros, színművész, festőművész, zongoraművész, grafikus képviseli a „hozzaértő nép okos gyülekezetét”, feltehetőleg valamennyien elmélyült és felkészült szakértői a vízlépcsővel kapcsolatos műszaki kérdéseknek. Biológus egy akad a névsorban, természetesen Vargha János személyében, hidrológus, vízepítő, tervező mérnök és más hasonló kívülálló viszont még mutatóban sem tűnik fel.”

„Németh Miklós miniszterelnök a parlament 1989 januári ülésén így nyilatkozott:

„– Ki viseli el azt a felelősséget, hogy döntsön, mikor az egyik akadémikus ugyanarról a dolgról azt mondja, hogy piros, a másik pedig azt, hogy zöld?”

Nagyjából ugyanezen témák a barikád másik oldaláról:

Fleischer Tamás: Cápafogsor a Dunán: a dunai vízlépcső esetet” 1992.

<http://www.vki.hu/~tfleisch/PDF/pdf92/CAPACI92.pdf>

A szerzői akkori véleményére talán utal az, hogy 1992-ben aláírásával támogatta a Duna Kör Kossuth Klubban megfogalmazott nyilatkozatát.

<http://www.scribd.com/doc/231790209/Duna-Kor-nevsor-1992>

„.... időről időre újabb szereplő-párok lépnek színre, és a közöttük kifeszülő ellentét jelenik meg úgy, mint az úgy legfőbb konfliktusa.”

„.... a vízügy helyzetét éppen ezek az árvizek erősítették meg a többi ágazattal szemben: hiszen minden, kormányzattal szembeni követelését katasztrófaveszéllyel tudta indokolni.”

„...hol szlovák, hol magyar vízügyi szakemberek állandó igyekezete arra, hogy elfogadtassanak kormányzatukkal egy - vagy több - dunai vízlépcsőt, mint energiatermelő erőművet. Szlovák részről nem volt mentes a terv támogatása egy területi eszkalációtól sem: a Duna ugyan éppen az újonnan megállapított országhatár a két ország között, de e határfolyó vízerőkészletének a kizárólagos hasznosítására Szlovákia már a béketárgyalásokon szeretett volna jogot szerezni.”

„Jóllehet az 1950 és 1975 közé eső időszak kronológiája jelentős arányban nemzetközi tárgyalásokról ad hírt, (csehszlovák-magyar, szovjet-magyar, osztrák-csehszlovák és szovjet-csehszlovák megbeszélések követik egymást), magyar szempontból mégis két miniszterelnöki döntést tekinthetünk határkőnek. Ezek közül az elsőt 1953-ban hozta Gerő Ernő, a magyar pártvezetés második embere, akkori miniszterelnök, aki jóllehet előzetes vízügyi megbeszélések által csaknem kész helyzet elé volt állítva, mégis elutasította a szlovák oldalon létesítendő oldalcsatorna tervét, tíz évvel elodáztatva ezzel, hogy hasonló elképzelés kormánybizottsági szinten elfogadásra kerüljön. A korszak másik határpontja viszont 1975, amikor a magyar minisztertanács elfogadja az elé terjesztett tervet, lényegében a ma is vitatott és fentebb röviden ismertetett formában. Innen már egyenes út vezet a kormányközi szerződés 1977. évi aláírásáig.”

„Közben, az eltelt két évtizedben a magyar vízügyi szervezet jelentősen (mintegy tízszeresére, hetvenezer főre) felduzzad, hatalmi pozíciója megerősödik. A kulcselem ebben a mindenkori árvizekkel való "jó gazdálkodás" volt, azaz az árvízveszélyes időszakok ügyes kamatoztatása a kormányzattal szembeni alkudozásokban. Maga a Dunai vízlépcső az időszak jórésztében csak mellékszereplő volt;”

Jelkép lett, tették

„Ki kell emelni, hogy a szakmai kritikák nem a vízlépcsőépítés tényét, vagy az energiatermelés célkitűzését kérdőjelezték meg, hanem egyes hibás rész megoldások javítását, egyes elmaradt vizsgálatok pótlását kívánták elérni.”

„... 1981-ben, amikor Vargha János biológus, a Búvár című természetvédelmi havilap újságírója megismerkedik a témával, nem is a szakmai vitapontokon ütközik meg először, hanem azon a felismerésen, hogy az ügy tele van megsértett, félreállított emberekkel, elhallgatott és elhallgattatott véleményekkel, félretett publikációkkal. Még szó nincs vízügről, környezetről vagy energiakérdésről: egyszerűen egy politikai ügyé kikiáltott úthenger tapossa maga alá az ellenvéleményeket.”

„... 1983 közepéig egymást követik a különböző tudományos bizottsági felülvizsgálatok. Véleményt készít többek között az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, az Országos Környezet és Természetvédelmi Hivatal, és felkéri állásfoglalásra a Magyar Tudományos Akadémiát is. Sajátos módon a legtöbb bizottságban döntő szerep jut az építésben érdekelt banki, vagy egyetemi szakembereknek, és a kialakuló vélemények legalább is nem egyértelműek.”

„1985 októberében a Duna Kör tevékenységéért megkapja az azévi alternatív Nobel-díjat, a Right Livelihood Award-t. A díjra a hivatalos tájékoztatás a hír közlésének megtiltásával reagál. (Már maga ez a tény jellemzi az állapotokat: egyrészt mód volt arra, hogy a párt Központi Bizottsága által befolyásolt Tájékoztatási Hivatal minden sajtóorgánum, periodika és media főszerkesztőjének a tudomására hozza, hogy mit nem szabad közölni, - másrészt az érintettek ezt be is tartották!) Ugyanakkor a hatalom számára is egyre nyilvánvalóbb; az elhallgatás már nem elegendő. Azt a tevékenységet szeretnék kisajátítani és átformálni, amit a mozgalom végez.”

„Márpedig, amíg a környezettel kapcsolatos lakossági véleménynyilvánítás joga sem volt elismerve, természetesen nem alakulhattak ki a tevékenységet felülről kontrolláló szervezetek sem. Egyszerre kellett tehát "úttörő" lépéseket tenni a környezeti problémák társadalmi felvetésének elfogadásában, de ugyanakkor megbélyegezni, vagy nemlétezőnek tekinteni a ténylegesen alulról szerveződő mozgalmakat. 1984-ben a Kommunista Ifjúsági Szövetségen belül létrejön egy környezetvédő csoportokat integráló szervezet. Ezt követi 1986-ban a Műszaki és Természetudományi Egyesületek Szövetségében egy Környezetvédelmi Tanács, amely szeretné összefogni és kézben tartani a környezettel kapcsolatos szakmai jellegű társadalmi "véleményeztetéseket". Végül, 1988-ban, amikor a Duna-Kör újra folyamodik a hivatalos, most már országos egyesületként való bejegyzésért, hetek alatt sikerül összetákolni a Hazafias Népfront égisze alatt a "Magyar Környezetvédelmi Egyesületet" ami a hivatalos elképzelés és deklaráció szerint feleslegessé tett volna minden más országos szintű, azaz nem területileg behatárolt környezetvédelmi szerveződést. Az akció azonban olyan amatőr módon sikerül, hogy szervezőinek már alakuló ülésükkel, annak zártkörű szervezésével és a meghívottak politikai alapon történő válogatásával sikerül lejártni magukat.”

„Az építkezésben való osztrák részvétel és főleg ennek kormányzati támogatása ellen a magyar mozgalom mellett az osztrák zöldek is tiltakoznak, részt vesznek több magyarországi tüntetés szervezésében is. Mind az 1986-os, mind az 1987-es esztendőhöz fűződik egy-egy rendőrileg szétszlatott /-vert/ budapesti környezetvédő tüntetés illetve röplaposztogatás. Az utóbbi esetben rövid időre néhány, az erőmű építése ellen tiltakozó osztrák állampolgárt le is tartóztattak. De 1988 tavaszán is hasonló volt még a helyzet. Ma már jól látszik - ami akkor nem volt olyan nyilvánvaló - hogy itt a gyengülő diktatúra utolsó erőfitogtatásairól volt szó, amikor a nyilvánvalóan nem rendőrségileg kezelendő konfliktusokat a rendőrség már nem volt képes kezelni, ugyanakkor a hatalom más eszközöket nem tudott alkalmazni.”

„... a vízlépcső, mint a merev kommunista diktatúra modellje ...”

„Sőt, 1988 őszén hosszas és kimerítő sajtó- és tévévita, több látványos nyilvános konferencia, a Parlament előtti 30 000 embert megmozgató tüntetés után sor került arra, hogy az Országgyűlés is foglalkozzon az erőművel. Amikor éles parlamenti vita után a minden áron győzni akarás lázában a párt a korábbi gyakorlatnak megfelelően előírta a képviselőknek a gépezetszerű szavazást, sajátos módon ezzel nem a vízlépcsőről, hanem saját magáról állított ki az Országgyűlés végső bizonyítványt; sikerült a magyar Országgyűlést is nyilvánosan, látványosan és tökéletesen lejáratni.”

„Németh Miklós, az 1988 decemberében hivatalba lépő reformkommunista miniszterelnök természetesen azonnal érzékelte ezt a feszültséget, ugyanakkor minden eszközzel el akarta kerülni azt, hogy a vízlépcső elleni népszavazásban kifejeződjön a tömegek rendszerrel szembeni elégedetlensége. Első határozott lépéseként éppen a vízlépcső ügyében látta szükségesnek, hogy látványosan elhatárolja magát a továbbra is Grósz Károly által fémjelzett pártvezetéstől. Már márciusban a parlamentben célzást tett a szükséges felülvizsgálatra, majd 1989 május 13-án kormányülésen bejelentette a Nagymarosnál folyó munkák felfüggesztését, a két hónappal későbbre megszabott döntésig.”

„...lehet folytatni az eddigi vitákat az eddigi módszerekkel.”

„Igaz, a bizottságokat felállító rendelet név szerint is megjelölt néhány szervezetet, köztük a Duna Kör, amelyeket a munkába be kellett vonni, de ez csak az első ülések után derült ki. Így a mozgalmak képviselői már megkezdett, kiosztott munkába csöppentek bele. Több esetben az utolsó pillanatban érkeztek vaskos összeállítások másnapra szóló meghívókkal, máskor a megbeszélésen derült ki, hogy a kiküldött anyag helyett új készült, és a tárgyaláson arról kell vitatkozni.”

„... a valóságban a kormány gondosan ügyelt arra, hogy csak visszafordítható lépésekre kerüljön sor: igaz, ebbe beletartozott a dunakiliti munkálatok felfüggesztése, majd pedig féléves állásidő elteltével az osztrák szerződés végelszámolásra került.”

„Ezen az őszön (1989-RM) a kommunista párt reformszárnya gyakorlatilag felszámolta saját pártját. Nyilvánvalóan hibás helyzetmegítélés következtében olyan szavazást provokált ki a kongresszuson, hogy végül a két létrejött utódpartba összesen a korábbi tagság alig öt százaléka lépett be. A Németh-kormányzat hasonlóan tévesen mérte fel az esélyeit az elkövetkező választásra is: ennek tulajdonítható, hogy tevékenységét nagymértékben alárendelte egy vélt népszerűsítő kép kialakításának, és számos olyan intézkedés meghozatalát elmulasztotta, ami pedig módjában állt volna. Ez a fajta tétova mindenkinek kedvezni akarás jellemezte a kormánynak a vízlépcsővel kapcsolatos állásfoglalásait is. Ide sorolható 1990 elején a miniszterelnök több nyilvánosságra hozott levél- és üzenetváltása Calfa csehszlovák kormányfővel, amelyben a parlamenti határozathoz képest konkrétumokról, így a szlovák területen folyó magyar munkák leállításáról ír, miközben a levélben közölt lépések végrehajtása érdekében itthon nem intézkedtek.”

„Azoknak a mozgalmaknak, amelyek 1988-ban Nagymaros-bizottságként együtt léptek fel a vízlépcső ellen, ekkorra sokfelé ágazott az útja. A Magyar Demokrata Fórum párttá, majd a választások után kormányzóparttá vált. Néhány kisebb csoport teljes tagsága, máshol a tagság egy része ugyancsak a közvetlen politizálást választotta és felszívódott a politikai pártok között. Többben személyesen résztvettek a nem túl sikeres, állandó belső hatalmi harcokkal

foglalatokkodó Zöld párt megalakításában. A Duna-mozgalom tagjaiként tovább dolgozókat csaknem felőrölte a kényszer-cselekvéseknek az az időszaka, amikor mintegy államigazgatási hivatalnokként kellett állandóan jelen lenni a bizottsági munkákban - (mellékesen, a hivatalnokokat jellemző díjazás nélkül)."

„1990-ben a környezeti kérdésekre fogékony nyugati megfigyelők körében általános volt az a feltételezés, hogy Kelet-Európában, ahol a környezeti mozgalmak igen jelentős szerepet játszottak a tömegek mozgósításában, és ezen keresztül a régi rendszer felszámolásában, most egy környezettudatos fejlődés veszi kezdetét. Arra pedig itthon is mindenki számított, hogy a kialakuló új pártok jobban oda fognak figyelni a környezeti problémákra, mint a korábbi politika tette. A különböző pártokban személy szerint is ott voltak, gyakran vezető pozíciókban, azok az emberek, akik az előző években a vízlépcső elleni akciókat végigküzdötték.

A pártok programjaiba be is került néhány fontos megállapítás, ígéret és jelszó a környezet védelméről: ám már a választások közeledtével egyre kevesebb szó esett e kérdésekről."

„... tovább folyik az a fajta pénzelosztási harc, a kormányzat kész helyzetek elé állítása, olcsónak és vonzóknak feltüntetett beruházásokba való beugratása, alternatíva nélküli helyzetek teremtése, amit a bős-nagymarosi erőmű is példáz. Ezen belül éppen a vízlépcső a szerencsés kivétel, mert jelképes politikai tartalma miatt már olyan mértékben lejáratta magát, hogy ebben a kérdésben egyetlen politikai erő sem engedheti meg magának a visszatáncolást."

„Egyik fél sem számol azzal, hogy magára valamit is adó szakember visszalép, ha felismeri, hogy milyen jellegű politikai csatározásra kívánják felhasználni a szakmai ismereteit. Nagy a veszélye annak, hogy a terepen főleg azok a "szakemberek" maradnak, akik kellő fizetség ellenében bármely álláspontot hajlandók alátámasztani, és a döntési folyamat ezzel véget nem érő és költséges érdekérvényesítési harccá alakul át, ami éppen elmélyíti a konfliktust, ahelyett, hogy oldaná azt."

„Nem csupán szakmailag lehetetlen, de a nemzetközi politikai színteret tekintve is megalapozatlan elvárás, illúzió azt feltételezni, hogy nemzetközi szakmai szervezetek döntőbírákként állást fognak foglalni két kelet-közép-európai ország egymás közötti konfliktusában. (Különösen alaptalan azt feltételezni, hogy valaki anyagi segítséget ad az egyik országnak a másik elképzelései ellenében.) Önmagában az is nagyon rossz fényt vet erre a két országra, ahogy egymás ellenében, saját európaibságát bizonygatva próbál támogatókat találni a számára előnyösebbnek vélt megoldás érdekében. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az európaiság bizonyítéka éppen az lenne, ha a két ország felnőtt módjára a maga erejéből meg tudna egyezni. Teljesen nyilvánvaló az is, hogy a szakmai - akár anyagi - támogatás akkor indulna meg, ha ez a megegyezés bekövetkezne. Sokkal kulturáltabb dolog lenne ezt a segítséget valóban a korábbi rendszerben elkövetett hiba helyrehozására fordítani, mintsem improduktív döntőbírói szakvéleményeztetések oltárán felemészteni."

„Egyébként leszögezhetjük, hogy nincs olyan, a további teendők elbírálását érintő szakmai (műszaki, gazdasági, ökológiai, jogi stb.) kérdés, amelynek megválaszolására akár az egyik, akár a másik országban rendelkezésre álló szakértelem ne lenne elegendő."

„Ha valamiben indokolt nemzetközi konzultációkat folytatni, akkor az éppen a konfliktuskezelés, a megegyezést kereső tárgyalások lefolytatásának a módszertana lenne."

„A környezeti szempontok felértékelődése mellett megjelenik annak belátása, hogy egy közös világban élünk, és közösen kell megoldani a problémáinkat.”

Kérem a javaslatom megvitatását!
Szeged, 2014. június 30.